

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Omavalvontaohjelma

Versio 4

Aluehallitus 14.4.2026 § 49

Julkinen asiakirja

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Johdanto	3
2 Omavalvonnan suunnittelun perusta	4
2.1 Lainsäädännöllinen perusta	4
2.2 omavalvonnan vastuut	5
2.3 Hyvinvointialueen omavalvontaprosessi	7
2.4 Omavalvonta osana hyvinvointialuestrategiaa.....	8
2.5 Omavalvonta osana riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa	11
3 Palvelutuotannon ohjaus ja valvonta.....	12
3.1 Hyvinvointialueen valvontakohteet	12
3.2 Valvontaa suorittavat tahot ja työnjako	13
3.3 Viranomaisten välinen yhteistyö.....	13
4 Järjestämismääräysten omavalvonta – yksityinen palvelutuotanto	14
5 Omavalvonnan toteuttaminen	16
5.1 Palvelujen saatavuus ja yhdenvertaisuus	16
5.2 Palvelujen jatkuvuus	17
5.3 Palvelujen turvallisuus ja laatu.....	18
5.4 Asiakkaiden ja potilaiden osallisuus	18
5.5 Omavalvontaa tukevat asiakirjat ja suunnitelmat	19
6 Omavalvonnan seuranta ja raportointi	22
6.1 Omavalvonnan seuranta	22
6.2 Omavalvonnan raportointi ja tiedolla johtaminen.....	22
7 Toiminnan kehittäminen	23
7.1 Havaittujen epäkohtien korjaaminen	23
7.2 Kehittämistavoitteet ja omavalvontaohjelman päivittäminen.....	24
8 Liitteet.....	26

Tiivistelmä

Omaavonta voidaan nähdä sisäisen valvonnan osa-alueena, jonka tavoitteena on palveluiden laadun ja palvelutasovaatimusten täyttymisen turvaaminen. Sisäisen valvonnan prosesseilla ja omaavontaprosessin avulla hyvinvointialue kykenee vastaamaan nopeammin palveluiden muutos- ja kehittämistarpeisiin sekä puuttumaan välittömästi havaittuihin laadun poikkeamiin ja epäkohtiin. Omaavonta kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen ja tuottamiseen. Omaavonnalla varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, asiakas- ja potilasturvallisuus, laadultaan hyvät sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palvelut sekä eri toimijoiden toimintaedellytysten ja velvollisuuksien yhdenmukaisuus.

Hyvinvointialueen omaavonnan lainsäädännöllisen perustan muodostaa laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023, valvontalaki) sekä sitä täydentävät hyvinvointialueudistuksen yhteydessä säädetyt lait: laki hyvinvointialueesta (611/2021), laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021, järjestämislaki) sekä laki pelastustoimen järjestämisestä (613/2021, pelastustoimen järjestämislaki).

Nämä lait kuvaavat edellytykset hyvinvointialueen omaavonnan kokonaisuudelle, jonka toteuttamisen tarkempia sisällöllisiä vaatimuksia määritetään substanssi- ja erityislainsäädännössä. Omaavontaohjelman laatiminen on hyvinvointialueelle kuuluva valvontalain 26 §:n ja pelastustoimen järjestämislain 16 §:n mukainen tehtävä. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omaavontaohjelma sisältää sekä sosiaali- ja terveydenhuollon, että pelastustoimen omaavonnan kuvauksen.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omaavonnan vastuut on kuvattu hallintosäädännössä ja ratkaisuvallan siirtopäätöksissä. Omaavonta koskettaa myös yksittäistä työntekijää, sillä jokaisella Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen työntekijällä on lakisääteinen ja eettinen velvollisuus toimia turvallisesti ja ilmoittaa toiminnan epäkohdista ja poikkeamista. Hyvinvointialueen asukkaat ovat myös tärkeässä roolissa omaavonnan toteuttamisessa asiakaskokemuksen kautta. Hyvinvointialueella omaavontatoiminta organisoidaan yhteistyönä valvontapalvelut-yksikön ja toimialueiden kesken

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue kerää ja analysoi järjestämisvastuulleen kuuluvaa toimintaa koskevaa tietoa systemaattisesti ja kattavasti. Seurantatiedot raportoidaan hyvinvointialueella sovituin käytännöin. Palveluja ja laatua kehitetään jatkuvasti ottaen aidosti ja monipuolisesti huomioon saatu palaute. Omaavontaan liittyvistä havainnoista ja toimenpiteistä uutisoidaan asukkaille, henkilöstölle, sidosryhmille ja medialle suunnitelman mukaan.

Hyvinvointialueen omaavontaohjelma päivitetään yhteistoiminnallisesti vuosittain ja päivityksen yhteydessä asetetaan omaavontaa koskevat kehittämistavoitteet. Omaavontaohjelman päivittämisen koordinoinnista vastaa valvontapalvelut-yksikkö.

1 Johdanto

Omavalvonta on osa hyvinvointialueen sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on varmistaa palvelujen laatu, turvallisuus sekä lakisääteisten ja toiminnallisten vaatimusten täyttyminen. Hyvinvointialueen hallintosäännössä määritellään sisäinen valvonta, johon kuuluvat muun muassa sisäinen tarkastus, riskienhallinta, vaatimuksenmukaisuus (ml. sopimusten valvonta ja varautumisen vaatimukset), hyvä hallintotapa sekä omavalvonta. Omavalvonnan ja sisäisen valvonnan avulla hyvinvointialue kykenee havaitsemaan toiminnassa esiintyvät poikkeamat, reagoimaan palvelutarpeiden muutoksiin nopeasti sekä ohjaamaan toimintaa suunnitelmallisesti ja ennakoivasti.

Omavalvonta kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämiseen ja tuottamiseen. Omavalvonnalla varmistetaan asiakkaiden ja potilaiden perusoikeudet, palvelujen yhdenvertaisuus, asiakas- ja potilasturvallisuus sekä palvelujen hyvä laatu ja saatavuus. Samalla omavalvonta luo yhtenäiset toimintaperiaatteet palvelujen tuottajille ja vahvistaa lakisääteisten velvollisuuksien toteutumista.

Omavalvonta on valvonnan tärkein muoto. Se tarkoittaa toiminnan jatkuvaa arviointia ja kehittämistä palveluja käyttävän asiakkaan ja potilaan näkökulmasta. Omavalvonta on asiakas- ja potilasturvallisuustyötä, laatutyötä ja hyvää asiakaspalvelua. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin silloin, kun omavalvonta ei riitä.

Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan on valvontalain 26 §:n mukaan laadittava vastuulleen kuuluvista tehtävistä ja palveluista omavalvontaohjelma. Valvontalaki myös velvoittaa seuraamaan omavalvontaohjelman toteutumista ja julkaisemaan säännöllisesti ohjelman seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet julkisessa tietoverkossa tai muilla julkisuutta edistävillä tavoilla. Edelleen valvontalaki velvoittaa palvelun järjestäjää kehittämään palveluita niin omavalvontaohjelman seurantaan liittyvien havaintojen perusteella, kuin asiakas- ja potilastyöhön osallistuvan henkilöstön riittävyyden seurannan sekä palveluita saavien asiakkaiden, potilaiden ja heidän läheistensä palautteen perusteella.

Hyvinvointialueen on pelastustoimen järjestämislain 16 §:n mukaan laadittava omavalvontaohjelma myös järjestämisvastuulleen kuuluvista pelastustoimen tehtävistä ja palveluista. Tämä omavalvontaohjelma on yhteinen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osalta.

Hyvinvointialueen on hyvinvointialueesta annetun lain 7 §:n mukaan järjestämisvastuunsa nojalla ohjattava ja valvottava yksityisiä palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita jatkuvasti palveluja tuottaessa. (ks. myös, pelastuslaki 379/2011 27 § ja pelastustoimen järjestämislaki 16 §.) Palveluntuottajalla on vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Omavalvontaa on toteutettava palveluntuottajan päivittäisessä toiminnassa, ja siihen sisältyy myös henkilöstön riittävyyden jatkuva seuranta.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvontaohjelma on laadittu hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa vuoden 2023 alusta ja sitä päivitetään vuosittain tarpeen mukaan. Omavalvontaohjelma sisältää hyvinvointialueelle

kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden sekä pelastustoimen omavalvonnan periaatteet. Omavalvontaohjelmassa kuvataan miten hyvinvointialue:

- varmistaa tehtävien lainmukaisen hoitamisen palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa
- varmistaa tehtyjen sopimusten noudattamisen ja valvonnan
- varmistaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelujen saatavuuden, jatkuvuuden, turvallisuuden, laadun sekä asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuuden
- seuraa ja arvioi toiminnan toteutumista sekä reagoi havaittuihin poikkeamiin
- korjaa ja ehkäisee puutteita sekä kehittää palveluja jatkuvan parantamisen periaatteella

Omavalvontaohjelma kattaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kuntien Heinäveden, Ilomantsin, Joensuun, Juuan, Kiteen, Kontiolahden, Lieksan, Liperin, Nurmeksien, Outokummun, Polvijärven, Rääkkylän ja Tohmajärven sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastustoimen omavalvonnan, Omavalvontaohjelma tukee osaltaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialuestrategian vision ”Yhdessä tehden vaikuttavimmat palvelut” saavuttamista. Omavalvontaohjelmaa ohjaa lainsäädännön lisäksi hyvinvointialueemme arvot asiakaslähtöisyys, vastuullisuus, turvallisuus, yhdenvertaisuus ja avarakatseisuus.

Tällä omavalvontaohjelmalla varmistetaan, että Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen asukkaat saavat perusoikeuksien heille turvaamat, tarpeidensa mukaiset palvelut oikeaan aikaan, yhdenvertaisesti ja laadukkaasti ja turvallisesti. Tavoitteeseen päästään varmistamalla laadukas johtaminen, riittävät henkilöstöresurssit, henkilöstön osaaminen sekä sujuvat työprosessit. Onnistuminen varmistetaan omavalvonnan avulla, eli seuraamalla palvelujen laatua ja turvallisuutta, sekä toiminnan jatkuvalla kehittämisellä.

Omavalvontaohjelma- asiakirjassa viitataan hyvinvointialueen muihin asiakirjoihin [sinisin alleviivatuin linkein](#). Asiakirjan yhteydessä on maininta, mikäli viitattu asiakirja on saatavissa vain hyvinvointialueen sisäisessä verkossa. Koonti asiakirjassa viitattuihin asiakirjoihin löytyy ohjelman lopusta.

2 Omavalvonnan suunnittelun perusta

2.1 LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA

Hyvinvointialueen omavalvonnan lainsäädännöllinen perusta muodostuu hyvinvointialuelaista, valvontalaista, sote-järjestämislaista sekä pelastustoimen järjestämislaista. Lainsäädäntö, jossa omavalvonnan uudet velvoitteet on säädetty, on astunut pääosin voimaan hyvinvointialueiden toiminnan käynnistytessä 1.1.2023. Edellä mainituista laeista hyvinvointialueen omavalvonnan velvoitteista on säädetty 1.1.2024 alkaen erityisesti valvontalaissa ja sen 4 luvussa. Ennen hyvinvointialueuudistusta on omavalvonnasta säädetty toimintayksikkökohtaisten velvoitteiden osalta mm. sosiaalihuoltolaissa (1301/2014).

Edellä mainitut lait muodostavat edellytykset hyvinvointialueen omavalvonnan kokonaisuudelle, jonka toteuttamisen tarkempia sisällöllisiä vaatimuksia määritetään substanssi- ja erityislainsäädännössä. Omavalvonnalla varmistetaan myös, että hyvinvointialueen harjoittama muu toiminta on vähäriskistä ja tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista.

Lainsäädäntö määrittelee omavalvonnan keskeisiksi osa-alueiksi seuraavat asiat:

Järjestämävastuun varmistaminen

- Varmistaa palvelujen saatavuuden, jatkuvuuden, turvallisuuden ja laadun sekä yhdenvertaisuuden toteutumisen
- Varmistaa tehtävien lainmukaisen hoitamisen ja sopimusten noudattamisen
- Varmistaa, että omavalvonta on osa palveluiden järjestämistä ja tuottamista

Tuottamisen valvonta- ja ohjausvelvollisuus

- Palveluntuottajien ja näiden alihankkijoiden jatkuva ohjaus- ja valvontavelvollisuus
- Velvollisuus vaatia epäkohtien korjaamista

Seuranta- ja arviointivelvollisuus

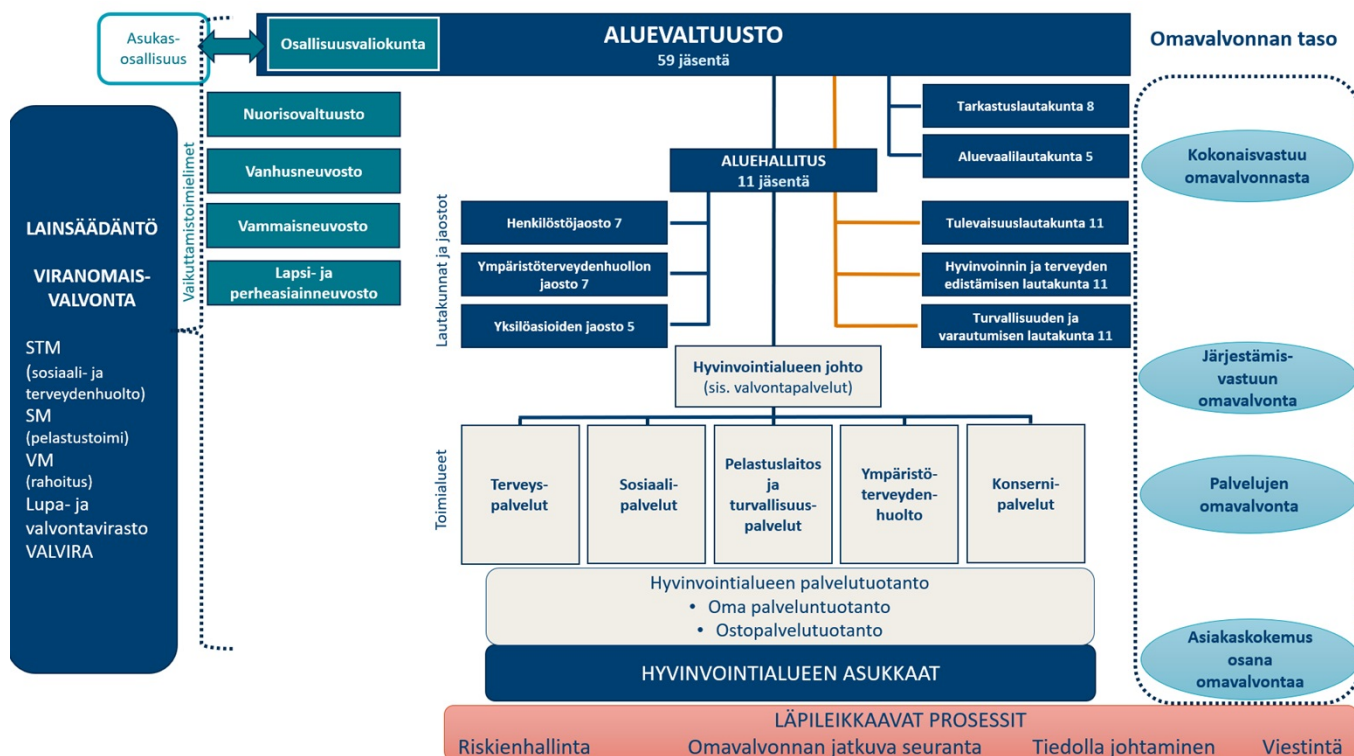
- Seurattava väestöryhmittäin alueen väestön hyvinvointia ja terveyttä
- Seurattava palvelujen saatavuutta, laatua ja turvallisuutta, yhdenvertaisuutta, vaikuttavuutta, kustannuksia, tuottavuutta sekä palvelujen yhteensovittamista

Omavalvontaohjelman laatiminen

- Kuvataan, miten omavalvonta järjestetään ja tuotetaan
- Kuvataan, miten palvelujen saatavuus, jatkuvuus, turvallisuus ja laatu sekä yhdenvertaisuus varmistetaan
- Kuvataan, kuinka havaitut epäkohdat korjataan
- Omavalvontaohjelmaan sisältyy laissa erikseen säädetyt omavalvonta- sekä asiakas- ja potilasturvallisuussuunnitelmat

2.2 OMAVALVONNAN VASTUUT

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvonta koskettaa koko hyvinvointialueen toimintaa. Omavalvonnan kokonaisvastuu muodostuu yhteisen toiminnan tuloksena ja vastuunkantona, jossa jokaisella on oma rooli. [Hyvinvointialueen organisaatiokaavio](#) (linkki) kuvaa hyvinvointialueen rakennetta kokonaisuutena. Kuviossa 1 kuvataan puolestaan sitä, kuinka omavalvonta kulkee poikkileikkaavasti läpi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen organisaation johtamisjärjestelmän ja kuinka omavalvonnan vastuut jakautuvat eri tasoilla. Riskienhallinta, omavalvonnan jatkuva seuranta, tiedolla johtaminen ja viestintä kytkeytyvät kiinteästi koko hyvinvointialueen toimintaan ja johtamisjärjestelmään.

KUVIO 1. OMAVALVONTA OSANA HYVINVOINTIALUEEN TOIMINTAA

Aluehallitus – kokonaisvastuu omavalvonnasta. Aluehallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omavalvontaohjelmien ja varautumisen että hyvän hallinnon ja lainmukaisuuden valvonnan järjestämisestä. Lisäksi aluehallitus vastaa edellä mainittujen toimeenpanon ja tuloksellisuuden valvonnasta.

Hyvinvointialuejohtaja – järjestämisvastuun omavalvonta. Hyvinvointialuejohtaja vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja yhteen sovittamisesta varmistaen toiminnan laillisuuden ja tuloksellisuuden.

Toimialuejohtajat – järjestämisvastuun omavalvonta. Toimialuejohtajat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan, mukaan lukien omavalvonnan, varautumisen, hyvän hallinnon ja lainmukaisuuden sekä sopimushallinnan toteutumisen toimeenpanosta.

Palvelujohtajat, palvelupäälliköt, esihenkilöt – palvelujen tuottamisen omavalvonta. Vastaavat omavalvonnan johtamisesta, resursoinnista ja toteuttamisesta omavalvontaohjelman, omavalvontasuunnitelmien sekä ratkaisuvallan siirtopäätösten mukaisesti (oma tuotanto, ostopalvelut).

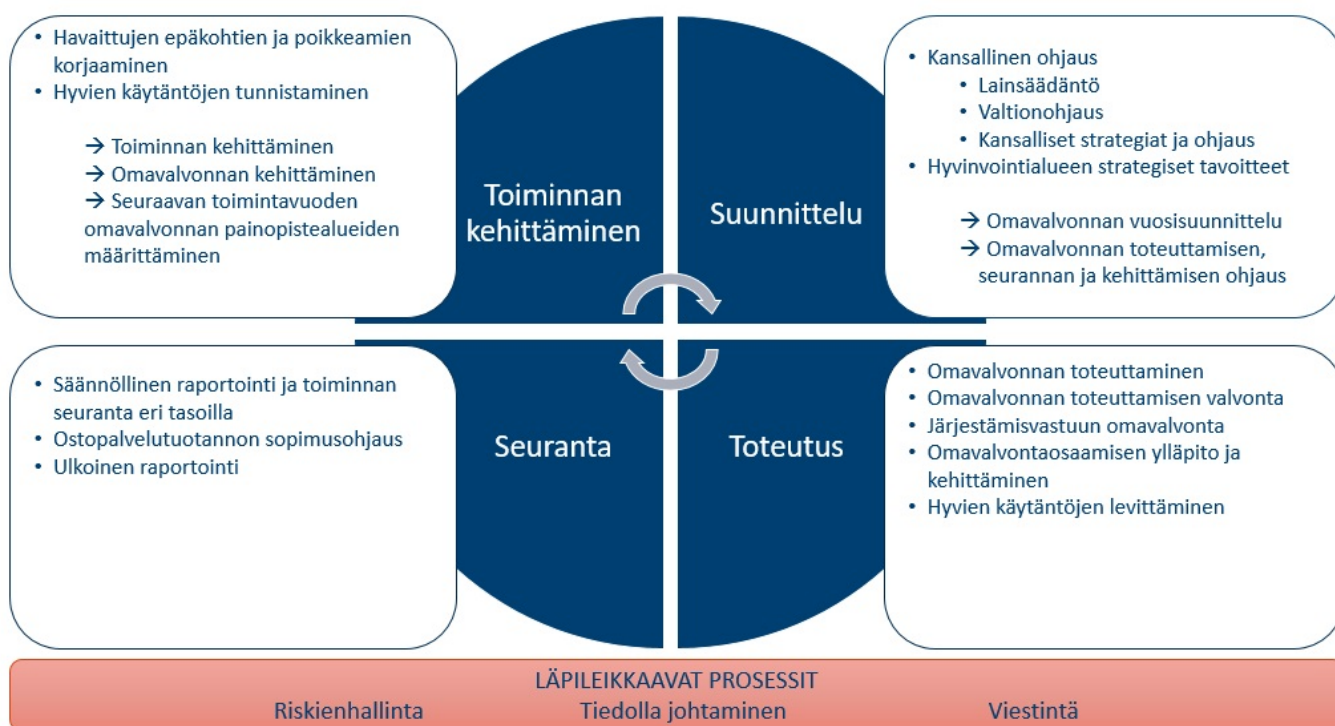
Työntekijät – oman toiminnan laadun valvonta. Lakisäätöinen ja eettinen velvollisuus toimia turvallisesti, ilmoitusvelvollisuus.

Valvontapalvelut – tukee ja ohjaa osaltaan hyvinvointialueen palvelutuotannon omavalvonnan toteuttamista ja yhdenmukaistamista.

Alueen asukkaiden osallisuus – asiakaskokemuksen ja - osallisuuden hyödyntäminen on merkittävä osa hyvinvointialueen omavalvonnan toteuttamista.

2.3 HYVINVOINTIALUEEN OMAVALVONTAPROSESSI

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvonnan prosessi koostuu neljästä vaiheesta: omavalvonnan suunnittelu, toteutus, seuranta ja toiminnan kehittäminen (kuvio 2). Jokaiseen vaiheeseen kohdistuu kansallista ohjausta kuten lainsäädäntöä, valtionohjausta, kansallisia strategioita ja suosituksia. Eri vaiheet sisältävät läpileikkaavia prosesseja, joista erityisesti riskienhallinnan kokonaisuus muodostaa olennaisen osan omavalvontaprosessin eri vaiheita.

KUVIO 2. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvontaprosessi

Seuraavissa asiakirjan luvuissa kuvataan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen omavalvontaa suunnittelun, toteutuksen, seurannan ja toiminnan kehittämisen kautta.

2.4 OMAVALVONTA OSANA HYVINVOINTIALUESTRATEGIAA

Omaevalvonta kytkeytyy tiiviisti Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toimintaan ja tukee osaltaan hyvinvointialuestrategian tavoitteiden saavuttamista varmistamalla asukkaiden perusoikeuksien heille turvaamat, tarpeidensa mukaiset palvelut oikeaan aikaan, yhdenvertaisesti ja saavutettavasti, laadukkaasti ja turvallisesti. Omaevalvontaohjelma myös tukee ja varmentaa muiden toimeenpano-ohjelmien (kuten henkilöstöohjelman ja osallisuusohjelman) toteutumista muun muassa omaevalvonnalla tuotetun seurantatiedon keinoin. Kuviossa 3 kuvataan tämän omaevalvontaohjelman sijoittuminen hyvinvointialuestrategiakokonaisuuteen.

KUVIO 3. OMAVALVONTAHOJELMAN SIOITTUMINEN- POHJOIS- KARJALAN HYVINVOINTIALUESTRATEGIAKOKONAISUUTEEN

Hyvinvointialuestrategia

Hyvinvointialueesta annetun lain 41 § mukaisesti hyvinvointialueella on oltava strategia, jossa aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen toiminnan ja talouden pitkän aikavälin tavoitteista. Hyvinvointialueen strategiassa tulee ottaa huomioon asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen, palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevat strategiset linjaukset, hyvinvointialueen tehtäviä koskevissa laeissa säädetyt palvelutavoitteet, omistaja- ja

henkilöstöpolitiikka sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet. (Aluehallitus 2022, § 137.) [Hyvinvointialuestrategia 2023-2026](#) (linkki). Strategia päivitetään loppuvuodesta 2026.

Palvelustrategia

Hyvinvointialueen tulee laatia toiminnan ja talouden suunnittelua ja johtamista varten sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelustrategia osana hyvinvointialuestrategiaa. Omavalvonnalla seurataan palvelustrategiassa päätettyjen järjestämisvastuulle kuuluvien sosiaali- ja terveydenhuollon pitkän aikavälin tavoitteiden toteutumiseksi laadittuja suunnitelmia ja johtamista sekä sitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut toteutetaan ottaen huomioon hyvinvointialueen asukkaiden tarpeet, paikalliset olosuhteet, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus sekä kustannusvaikuttavuus. (sote- järjestämislaki 11 §.)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia ja siihen rinnasteiset pelastustoimen- ja ensihoidon palvelutasopäätökset linjaavat alueen sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnan pohjoiskarjalaisten asukkaiden palvelujen turvaamiseksi sekä tukemaan hyvää elämää ja elämäniloa Pohjois-Karjalassa. Palvelustrategiassa linjataan strategisista valinnoista, joilla pyritään saamaan aikaan mahdollisimman vaikuttavat palvelut käytettävissä olevilla resursseilla. Tavoitteena on, että palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja oikea-aikaisuus paranevat ja monikanavainen palveluverkko vastaa palvelutarvetta. (Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023–2038.) [Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia vuosille 2024-2038](#) (linkki)

Palveluverkkosuunnitelma

Palveluverkkosuunnitelma on osa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen strategiakokonaisuutta ja suunnitelma toimeenpanee palvelustrategian linjausten toteuttamista. Palveluverkkosuunnitelmassa aluevaltuusto päättää asukkaiden palvelutarpeeseen pohjautuvat kriteerit, joiden perusteella palveluverkko muotoutuu niin, että väestön palvelutarpeeltaan vastaavissa paikoissa on tarjolla samanlaiset palvelut yhteneväisellä konseptilla. Palveluverkkosuunnitelmassa on esitetty pelastusasemat ja ensihoitoa tuottavat pelastusasemat nykytilanteen mukaan. Erilliset pelastustoimen ja ensihoidon palvelutasopäätökset ottavat kantaa palvelutasoon ja muutostarpeeseen. [Sosiaali- ja terveyskeskusten, asemien ja palvelupisteiden palveluverkko vuoteen 2038](#) (linkki)

Pelastustoimen palvelutasopäätös

Hyvinvointialue vastaa alueensa pelastustoimen järjestämisestä. Aluevaltuusto päättää palvelutasosta, joka vastaa kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin, onnettomuus- ja muihin uhkiin. Palvelutasopäätöksessä huomioidaan merkittävät kansalliset riskit, selvitetään alueella esiintyvät uhat ja niistä aiheutuvat riskit. Päätöksessä määritellään toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. (Pelastustoimen järjestämislaki § 4–8.)

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet laadukkaana ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiseksi. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen strategiset päämäärät perustuvat valtioneuvoston pelastustoimelle asettamiin strategisiin tavoitteisiin ja hyvinvointialueen strategiaan tavoitteisiin. [Pelastustoimen palvelutasopäätös 2026-2029](#) (linkki)

Ensihoidon palvelutasopäätös

Hyvinvointialue vastaa alueensa ensihoitopalvelun järjestämisestä terveydenhuoltolain (1326/2010) ja ensihoitoasetuksen (585/2017) mukaisesti. Hyvinvointialueen aluevaltuusto päättää ensihoidon palvelutasopäätöksen. Ensihoidon vastuulääkäri ja ensihoidon palvelupäällikkö valmistelevat ensihoidon palvelutasopäätöksen tiiviissä yhteistyössä pelastustoimen ja turvallisuuspalvelut toimialueen kanssa. Palvelutasopäätös käsitellään turvallisuuden ja varautumisen lautakunnassa sekä aluehallituksessa ennen valtuustolle esittämistä

Ensihoitopalvelun suunnittelun lähtökohtana tulee olla samantasoisten palvelujen tarjoaminen riskeiltään ja palvelutarpeiltaan samanlaisilla alueilla. Palvelutasopäätöksessä määritellään ensihoitopalvelun tavoittamisajat yhteistyöalueittain ja muu sisältö ensihoitopalvelun toiminta-alueella. Palvelutasopäätöksessä määritellään ensihoitopalvelun järjestämistapa, palvelun sisältö, ensihoitopalveluun osallistuvilta edellytetty koulutus, väestön tavoittamista kuvaavat tavoiteajat yhteistyöalueittain yhdenvertaisesti valmisteltuna, ja muut alueen ensihoitopalvelun järjestämisen kannalta tarpeelliset seikat. Palvelutasopäätöksen on perustuttava ensihoitokeskuksen johdolla yhteistyöalueittain valmisteltavaan riskianalyyysiin. (1218/2022, 4 §)

Palvelutasopäätöksessä on määriteltävä ensihoitopalvelun sisältö siten, että palvelu tuotetaan tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti ja siinä huomioon otetaan ensihoidon ruuhkatilanteet sekä yhteistyöalueen resurssit (terveydenhuoltolaki 1326/2010, 9 §). Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa ensihoitopalveluista (585/2017) säädetään yksityiskohtaisemmin ensihoitopalvelun tehtävistä, johtamisjärjestelmästä sekä palvelutasopäätöksen laatimisesta. Ministeriön ohjeessa (STM julkaisu 2011:11) syvennetään säädöspohjan perustelua ja siinä annetaan palvelutason laatimisesta ja sisällöstä tarkempia ohjeita. Ensihoidon palvelutasopäätöksen sisältö painottuu potilaiden saaman palvelun ja hoidon alkamisen aikaviivekriteereihin. [Ensihoidon palvelutasopäätös 2026-2029](#) (linkki)

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon järjestämistä ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma, joka sisältää myös suunnitelman eläinlääkäripalveluista ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta [Ympäristöterveyden valvontasuunnitelma vuosille 2025-2028](#) (linkki).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelma

Hyvinvointialue seuraa asukkaiden elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin (järjestämislaki 7 §). Hyvinvointialueen on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi yhteistyössä alueensa kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin (koulutus ja varhaiskasvatus; kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut; kaupunkisuunnittelu, maankäyttö; vesi- ja jätehuolto sekä ympäristöpalvelut). [Alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025-2028](#) (linkki)

Henkilöstöohjelma

Järjestämisvastuunsa toteuttamiseksi hyvinvointialueella on oltava palveluksessaan toiminnan edellyttämä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstö sekä hallinnollinen ja muu henkilöstö. Hyvinvointialueella on oltava riittävä osaaminen, toimintakyky ja valmius vastata sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja sen on huolehdittava asukkaidensa palvelutarpeen mukaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuudesta kaikissa tilanteissa. (sote- järjestämislaki 8 §.) [Henkilöstöohjelma 2026](#) (linkki).

2.5 OMAVALVONTA OSANA RISKIENHALLINTAA JA SISÄISTÄ VALVONTAA

Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallintatoimenpiteiden toteuttaminen ovat osa päivittäistä johtamis- ja esihenkilötyötä. Riskienhallinta on osa kaikkea Pohjois- Karjalan hyvinvointialueen toimintaa ja sen tulee ulottua myös ostopalveluihin. Riskienhallinta mielletään tässä omavalvontaohjelmassa hyvinvointialueen toimintojen läpileikkaavana teemana. Sisäinen valvonta on yksi osa riskienhallintamekanismia, joka käsittää järjestelmällisiä menettelytapoja varautumalla ennakkoon mahdollisiin riskeihin kaikissa hyvinvointialueen toiminnoissa. Järjestämislain ja pelastustoimen järjestämislain mukainen omavalvonta ja sitä koskeva ohjeistus toimivat osana riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tueksi on Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella laadittu ohjeet, kuten sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje, jotka saatavissa vain hyvinvointialueen sisäisessä verkossa.

Pohjois-Karjalan maakunnallinen valmiusryhmä valmisteleo maakunnallisen riskiarvion osana kansallista riskiarviointiprosessia. Riskinarvioiden päivitystä tehdään suunnitellusti kolmen vuoden välein. Siun sote on tehnyt oman arvion riskien todennäköisyydestä ja vaikuttavuudesta omaan palveluntuotantaansa ja kyseinen arvio on liitetty osaksi alueellista riskiarviota. Siun soten varautumisen suunnittelu pohjautuu organisaation omaan, alueelliseen ja kansalliseen riskiarviioon.

3 Palvelutuotannon ohjaus ja valvonta

3.1 HYVINVOINTIALUEEN VALVONTAKOHTTEET

Valvontatyö on aina osin myös laatutyötä. Valvonnalla pyritään aina turvaamaan palvelujen riittävä laatua ja tukemaan omavalvonnan toteutumista. Koska valvontatyö on tärkeä osa laadukkaiden palvelujen toteutumisessa, on valvontatyölle kyettävä määrittelemään sitä ohjaavat oleelliset periaatteet. Periaatteet voidaan nähdä osin organisaatiosoisina ja osin työntekijätasoisina. Valvonnan toteuttamisen periaatteita ja valvontatyön käytännön tekemistä on kuvattu tarkemmin hyvinvointialueen valvontasuunnitelmissa, jotka ovat saatavilla organisaation sisäisessä verkossa.

Omavalvonnan tulee olla suunnitelmallista ja sitä on kehitettävä systemaattisesti. Omavalvonta on valvonnan tärkein muoto, jota valvontatyössä tulee tukea ohjauksella ja neuvonnalla. Valvontatyö on siten aina ensisijaisesti keinovalikoimaltaan ohjausta ja neuvontaa. Hyvinvointialueen tulee osana omavalvontaansa valvoa hankkimaansa palveluja siten, että palvelut vastaavat laadultaan sitä tasoa, mitä edellytetään julkisilta sosiaali- ja terveyspalveluilta. Valvontalain 25 §:n mukaan hyvinvointialueelta edellytetään tarvittaessa ohjauksen ja neuvonnan lisäksi myös aktiivisia toimia puutteiden tai epäkohtien korjaamiseksi, mikäli ohjaus ja neuvonta eivät riitä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue tuottaa osan järjestämisvastuulleen kuuluvista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista itse ja osa palveluista ostetaan yksityisiltä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajilta. Lisäksi palveluita järjestetään myös palvelusetelillä. Pelastustoimen palvelut tuotetaan pääosin itse.

Hyvinvointialue ostaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta Pohjois-Karjalasta ja muualta Suomesta. Ostopalvelut pohjautuvat pääsääntöisesti hankintalain mukaisiin kilpailutuksiin. Ostopalveluntuottajien määrä vaihtelee hyvinvointialueella tilanteen mukaan. Ostopalvelusopimukset löytyvät Cludia-sopimushallintajärjestelmästä.

Palveluseteli on yksi tapa järjestää hyvinvointialueen vastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveyspalveluja. Palvelusetelituottajien määrä palvelusetelipalveluissa vaihtelee tilanteen mukaan. Osa palvelusetelituottajista tuottaa yhtä, osa useampaa palvelusetelipalvelua. Valtaosa palvelusetelituottajien toimintayksiköistä sijaitsee Pohjois-Karjalassa, mutta mukana on myös muualla Suomessa sijaitsevia yksiköitä ja palvelusetelituottajia. Kaikkien Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelusetelituottajien tiedot löytyvät [Palse.fi-portaalin](https://palse.fi-portaalin) (linkki) julkisesta luettelosta.

3.2 VALVONTAA SUORITTAVAT TAHOT JA TYÖNJAKO

Valvonnan työnjakoa hyvinvointialueen sisällä kuvataan yksityiskohtaisemmin hyvinvointialueen ja toimialueiden valvontasuunnitelmissa, jotka ovat saatavilla organisaation sisäisessä verkossa. Valvontasuunnitelmat sisältävät muun ohella riskimatriisin valvonnan toteuttamisen tueksi.

Hyvinvointialueen valvontatyötä koordinoidaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella hallintopalveluihin kuuluvasta valvontapalvelut-yksiköstä yhteistyössä toimialueiden edustajien kanssa. Valvontapalvelut-yksikössä työskentelee valvontapäällikön lisäksi valvonta-asiantuntijoita. Lisäksi valvontaa hyvinvointialueella suorittavat sovitut toimialueilla työskentelevät henkilöt ratkaisuvallan siirtopäätösten mukaisesti.

Hyvinvointialueen valvontapalvelut-yksikön pääasiallinen tehtävä on vastata osaltaan palvelutuotannon valvonnasta osana hyvinvointialueen omavalvontaa. Tämän lisäksi yksikössä työskentelee Siun soten sosiaali- ja potilasasiavastaavat. Valvonnan kohteet määrittyvät erikseen sovitun työnjaon mukaisesti sekä valvontapalvelujen omaan riskienarviointiin pohjautuen. Valvontapalvelut ei vastaa kaikesta hyvinvointialueen valvonnasta, vaan valvontatyötä ja sen koordinaatiota tehdään myös jokaisella toimialueella. Valvontapalvelut-yksikön tekemässä työssä korostuu toiminnan lainmukaisuuden ja vaatimustenmukaisuuden arviointi ja varmistaminen. Valvontapalveluiden toteuttama valvonta kohdistuu pääosin sosiaalipalvelujen asumisyksiköihin sekä reaktiivisen valvonnan osalta terveystalvelujen palveluyksiköihin.

Valvontapalvelut-yksikössä koordinoidaan lisäksi hyvinvointialueen omavalvontaohjelmaa ja sen päivitystarpeita yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi valvontapalveluista annetaan toimialueille tukea omavalvonnan kehittämiseen ja yhdenmukaisten käytäntöjen luomiseen.

Hyvinvointialueella valvontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä valvontapalveluiden, palvelua järjestävien toimialueiden ja substanssiasiantuntijoiden kesken. Asiantuntijoita voidaan pyytää mukaan valvontakäynneille tai heidän asiantuntemustaan voidaan hyödyntää esimerkiksi tarkasteltaessa yksikön lääkehoitosuunnitelmaa ja lääkehoidon toteuttamisen käytäntöjä. Osaamisen kehittämisen palvelut auttavat koulutustilaisuuksien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitos valvoo oman toiminta-alueensa palveluiden suunnittelua, ohjausta ja palveluntuottamista. Ensihoidon palvelut on integroitu pelastustoimen palveluiden kanssa, mutta ensihoidon järjestämisestä vastaa sosiaali- ja terveystalvelut ja tuottamisesta pelastuslaitos.

3.3 VIRANOMAISTEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue ilmoittaa välittömästi valvontalain 34 §:n mukaisesti palveluja valvovalle valvontaviranomaiselle (Lupa- ja valvontavirasto) palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa ilmenneet asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet. Ilmoitusmenettelyyn on laadittu erillinen ohjeistus, joka on saatavilla vain sisäisessä verkossa. Ilmoittaminen tapahtuu sähköisesti. Vastaavasti jos valvova viranomaisella saa valvontatoiminnassaan tiedon asiakas- ja potilasturvallisuutta olennaisesti vaarantavista epäkohdista tai puutteista palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toiminnassa, on

valvontaviranomaisen ilmoitettava asiasta välittömästi hyvinvointialueille, joille palveluntuottaja tuottaa palveluja. Lisäksi hyvinvointialue ja valvontaviranomainen lähettävät toisilleen tiedoksi laatimansa tarkastuskertomukset, jotka koskevat hyvinvointialueelle palveluja tuottavan palveluntuottajan tai tämän alihankkijan toimintaa.

Lupa- ja valvontavirasto valvoo valvontalain 32 §:n mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisen ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvien palvelujen lainmukaisuutta ja antaa valvontaan liittyvää ohjausta. Valvontaviranomainen voi tehdä ohjauksen toteuttamiseksi ennalta sovittavia ohjaus- ja arviointikäyntejä hyvinvointialueille. Lisäksi valvontaviranomainen voi tarkastaa hyvinvointialueen toiminnan sekä toiminnassa käytettävät toimitilat. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta.

Lupa- ja valvontaviraston lisäksi Pohjois-Karjalan hyvinvointialue tekee valvontayhteistyötä myös muiden tärkeiden yhteistyökumppaneiden kanssa niin organisaation sisäisesti eri toimialueilla (esim. Pohjois-Karjalan pelastuslaitos, Ympäristöterveydenhuolto) kuin organisaation rajapinnassa. Ympäristöterveydenhuollon terveystarkastus valvoo esimerkiksi ympärivuorokautista palveluasumista terveydensuojelulain nojalla. Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy.

4 Järjestämisvastuun oma- ja valvonta – yksityinen palvelutuotanto

Hyvinvointialueesta annetun lain 10 §:n mukaan hyvinvointialueen tulee varmistaa, että sen järjestämisvastuulle kuuluvia palveluja tuottavalla muulla palveluntuottajalla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta. Hyvinvointialueen tulee ottaa hallintosääntöönsä ja yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi tarvittavat määräykset.

Järjestämislain 15 § mukaisesti hankkiessaan saman lain 12 § mukaisia palveluja sopimukseen perustuen Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tulee varmistaa, että palveluntuottaja pystyy huolehtimaan saman lain 8 § säädetyistä vastuistaan ja palvelutoiminnan jatkuvuudesta sopimuksen voimassa ollessa ja sen päättyessä sekä mahdollisissa sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteissa sekä muissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Hyvinvointialueen ja yksityisen palveluntuottajan välisessä sopimuksessa sovitaan mm. häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta sekä sopimuksen päättymiseen ja sopimuksen rikkomis- ja häiriötilanteeseen liittyvästä varautumisesta ja toiminnan jatkuvuuden hallinnasta. Sopimuksella varmistetaan myös tietosuojan ja tietoturvan toteutuminen (sopimukseen liitetään EU:n tietosuoja-asetuksen mukaiset henkilötietojen käsittelyn ehdot).

Siun sotessa on laadittu sisäinen sopimushallinnan ohje, joka toteuttaa Siun soten sopimusohjauksen periaatteita. Ohje saatavilla vain sisäisessä verkossa. Sopimushallinnan ohjetta ohjaavat hyvinvointialuestrategia, päätökset, ohjeet ja voimassa olevat lainsäädännön määräykset. Sopimushallinnan ohje koskee kaikkia hyvinvointialueella tehtäviä sopimuksia, pois lukien työsopimukset, ja sisältää koko sopimuksen elinkaaren eri vaiheiden sopimusprosessit ja vastuut. Sopimushallinnan ohjeen mukaan, sopimusvastuuhenkilö vastaa sopimuksen elinkaaren hallinnan vaiheiden prosesseista kokonaisuudessaan.

Ostopalvelut

Siun soten ostopalveluja ohjaa laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016, hankintalaki) ja Siun soten hankintaohje, joka on saatavilla vain sisäisessä verkossa. Siun sote on hankintalain mukaisena hankintayksikkönä velvollinen noudattamaan kaikissa konsernin hankinnoissa hankintalakia. Hankintalakia on noudatettava kaikissa kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa ja alle kynnysarvon olevissa ns. pienhankinnoissa on noudatettava Siun soten pienhankintaohjetta. Hankintojen tulee olla hyvinvointialuestrategian sekä hankintaohjeen mukaisesti johdettu kokonaisuus ja niiden toteutuksen tulee olla suunniteltua, tarkoituksenmukaista, taloudellista, tehokasta ja laadukkuuteen tähtäävää.

Hankintaohjeen tavoitteena on;

- 1.) toteuttaa Siun soten hankintaohjelman periaatteita.
- 2.) yhtenäistää konsernin hankintakäytäntöjä.
- 3.) antaa yleisohjeet hankintojen ja pienhankintojen toteuttamisesta ja selkeyttää prosessien vaihteita ja niiden vastuuta ja rooleja.
- 4.) sujuvoittaa ja tukea hankintojen tekemistä ja niiden organisointia esimerkiksi suunnittelua, kilpailuttamista ja jälkitoimia kuten hankintapäätösprosessin ja sopimuksen elinkaaren hallintaa.

Hankintojen kilpailuttamisveloitteen täyttämisestä vastaa toimialue, ja kilpailutuksen toteuttamisesta vastaa hankinta- ja sopimuspalvelut palvelualueen hankinta- ja sopimuspalvelut yksikkö.

Palvelusetelipalvelut

Jokaisessa Siun soten palvelusetelipalvelussa on käytössä palvelusetelisääntökirja, joka sisältää kaksi osaa: yleisen osan ja palvelukohtaisen osan.

Palvelusetelisääntökirjan yleinen osa on erillinen asiakirja, jonka vaatimukset koskevat kaikkia Siun soten palvelusetelituottajia ja -toimintaa. Palvelukohtainen osa sisältää yksityiskohtaisempia vaatimuksia kyseisellä palvelusetelillä tuotettavalle palvelulle. Palvelusetelituottaja sitoutuu noudattamaan molempien sääntökirjojen vaatimuksia palvelusetelituottajana toimiessaan. Mikäli palvelusetelisääntökirjan palvelukohtainen osa on ristiriidassa palvelusetelisääntökirjan yleisen osan kanssa, noudatetaan yleisessä osassa annettuja vaatimuksia ja linjauksia. Palvelusetelituottajaksi hyväksyminen on kuvattu palvelusetelisääntökirjan yleisen osan kohdassa 6.2 ja palvelusetelituottajan hyväksynnän peruminen on kuvattuna palvelusetelisääntökirjan yleisen osan kohdassa 6.5.

Palvelusetelisääntökirjan palvelukohtaisen osan yhteydessä tulee huomioida, että palvelusetelisääntökirjan sisältö on toimialueen vastuulla. Palvelukohtaisia sääntökirjoja hallinnoidaan Siun soten palvelusetelikeskuksessa. Jokaisessa palvelusetelisääntökirjan palvelukohtaisen osan palvelusetelissä on omanlainen toteutumisen seuranta ja raportointi.

Jokaisella palvelusetelipalvelulla on omat verkkosivut, jotka löytyvät [Palveluseteli](#) (linkki) - sivun alapuolelta.

5 Omavalvonnan toteuttaminen

5.1 PALVELUJEN SAATAVUUS JA YHDENVERTAISUUS

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 4 §:n mukaan omavalvonnalla tulee varmistaa, että suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto on sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaista kuin asiakkaiden tarve edellyttää.

Omavalvonnalla varmistetaan, että itse tuotetut ja ostopalveluna hankitut palvelut on kuvattu ja niiden toteutumista seurataan yhdenvertaisin perustein. Yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen seuranta tapahtuu hyvinvointialueen ja palveluntuottajan välisen sopimuksen kautta.

Terveydenhuollon palvelujen enimmäis- ja määräaikojen toteutumista tulee terveydenhuoltolain 55 §:n mukaan seurata kiireellisen ja kiireettömän palveluntarpeen osalta ja julkaista odotusaikoja koskevat tiedot voimassa olevien säädösten mukaisesti. Sosiaalihuollon osalta hyvinvointialueen tulee sosiaalihuoltolain 33 §:n mukaan tuottaa tietoa siitä, minkälaisia sosiaalipalveluja ja millä perusteella on saatavilla ja miten palveluja voi hakea.

Hyvinvointialueella hyödynnetään Terveystieteiden ja hyvinvointilaitoksen vuosittaista sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaa asiantuntija-arvioita, jossa tarkastellaan valtakunnallisesti, yhteistyöalueittain ja hyvinvointialueittain muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä arvioidaan tulevaa kehitystä. Pelastustoimen palvelujen saatavuutta, tasoa ja yhdenvertaisuutta valvoo Sisäministeriö tukenaan Lupa- ja valvontavirasto. Sisäministeriö huolehtii pelastustoimen valtakunnallisista valmisteluista ja ohjauksesta. Hyvinvointialueella palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kehittymistä seuraavat myös potilas- ja sosiaaliasiavastaavat, joiden laatimassa vuosittaisessa selvityksessä tarkastellaan mm. palvelujen saatavuuteen ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen liittyviä asioita. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella toteutetaan myös lukuisia kansalliseen ohjaukseen perustuvia [hankkeita](#) (linkki) ja projekteja, joilla pyritään turvaamaan ja parantamaan palvelujen saatavuutta.

Yhdenvertaisuuslain (1325/ 2014) 4 § mukaan viranomaisten tulee laatia suunnitelma etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi siinä laajuudessa kuin kunkin viranomaisen toiminnan luonne sitä vaatii – sote -organisaatioille

suunnitelman laatiminen olisi erityisen tärkeää. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella yhdenvertaista kohtelua edellytetään henkilöstöltä asiakastyössä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen yhdenvertaisuussuunnitelmassa kuvataan, miten hyvinvointialueella edistetään asiakkaiden yhdenvertaisuutta, ehkäistään ja puututaan syrjintään ja lisätään osallisuutta. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen yhdenvertaisuussuunnitelma on valmistelussa. Suunnitelma yhdistetään valmisteilla olevaan osallisuusohjelmaan.

5.2 PALVELUJEN JATKUVUUS

Palvelujen jatkuvuutta arvioidaan koko palvelutapahtuman läpi. Palvelujen suunnittelu ja toteutus varmistavat sen, että palveluketjut ovat sujuvia. Tämä sisältää hoito- ja palvelusuhteen sekä siihen liittyvän vuorovaikutuksen jatkuvuuden. Tiedonkulun jatkuvuutta hyvinvointialueella varmistetaan sillä, että palvelunkäyttäjää koskeva tieto siirtyy katkeamatta eri palveluntarjoajien järjestelmästä toiseen.

Hyvinvointialueen hoito- ja palveluketjut ovat asiakkaan ja ammattilaisen käytettävissä. Hoito- ja palveluketjut ovat löydettävissä [Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen verkkosivuilla](#) (linkki) sekä Duodecimin ylläpitämästä Terveysportti-verkkopalvelusta. Hoito- ja palveluketjukoordinaattorit koordinoivat hoito- ja palveluketjutyötä, jonka tueksi on laadittu Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle sisäisiä toimintaohjeita (järjestämislaki 8§). Hoito- ja palveluketjujen tavoitteena on turvata asiakasnäkökulmasta potilaan hoidon tarkoituksenmukaisuus, sujuvuus ja turvallisuus yli organisaatorajojen sekä eri ammattiryhmien kesken. Niiden päämääränä on myös yhtenäistää hoitokäytäntöjä sekä selkiyttää tutkimusten ja hoidon porrastusta.

Hyvinvointialue varautuu mahdollisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin valmiussuunnitelmien ja muiden ennakoivien toimenpiteiden avulla. Varautuminen toteutetaan yhteistyössä alueen kuntien ja muiden hyvinvointialueiden kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueella. Palvelujen jatkuvuus varmistetaan myös yksityisiltä palveluntuottajilta hankittujen palvelujen osalta (järjestämislaki 50 §).

Pohjois-Karjalan Valmiusfoorumi on viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen sekä muiden sidosryhmien edustajista koostuva varautumisen asiantuntijaelin. Ryhmässä käsitellään kokonaisturvallisuuteen, erityisesti normaaliolojen suuronnettomuuksien ja häiriötilanteiden sekä poikkeusolojen varautumiseen liittyviä asioita. Sen tehtävänä on linjata, koordinoita ja sopia varautumisasioita eri viranomaisten, kuntien ja kolmannen sektorin välillä. Valmiusfoorumin puheenjohtajana toimii Pohjois-Karjalan maakuntajohtaja ja sihteerinä Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen varautumisen vastuualuetiimi ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen turvallisuuspäällikkö.

Pohjois-Karjalan pelastuslaitos on perustanut vuonna 2013 yhdessä kuntien kanssa neljä paikallista valmiusryhmää, joiden avulla tuetaan valmiussuunnittelua paikallistasolla. Paikallisilla valmiusryhmillä on Valmiusfoorumiin vastaava tehtävä omilla alueillaan. Paikalliset valmiusryhmät on muodostettu Joensuu -Vaara-Karjalan, Pielisen-Karjalan, Keski-Karjalan ja Outokumpu- Polvijärvi- Liperi- Heinävesi -alueille.

Toiminnan tavoitteena on tiivistää turvallisuus- ja varautumisyhteistyötä paikallistasolla kuntien ja eri viranomaisten kesken sekä yhtenäistää käytäntöjä. Lisäksi tarkoituksena on tehostaa sisäisen turvallisuuden ohjelman, yhteiskunnan turvallisuusstrategian ja riskiarvioiden jalkautumista paikallistasolle. Paikallinen valmiusryhmä koostuu eri viranomaisten ja vapaaehtoisjärjestöjen edustajista. Pohjois-Karjalassa varautumisen perustana käytetään kansallista ja alueellista riskiarviota. Myös tilannekuvan ylläpitäminen toteutetaan seuraamalla näiden uhkien kehittymistä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle on laadittu valmiussuunnitelma, joka jakautuu yleiseen ja operatiiviseen osaa. Yleinen osa on julkinen asiakirja. Näiden asiakirjojen tarkoituksena on valmiuslain (1552/2011) mukaisesti kuvata ja varmistaa tehtäviensä häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Valmiussuunnitelma toimii systemaattisena apuvälineenä ja dokumentoinnin alustana hyvinvointialueen varautumisessa ja jatkuvuuden hallinnassa. Lisäksi toimialueet ovat laatineet omat valmiussuunnitelmat, joilla pyritään turvaamaan toimialueiden häiriötön toiminta poikkeavissa tilanteissa.

5.3 PALVELUJEN TURVALLISUUS JA LAATU

Asiakas- ja potilasturvallisuus on osa kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja se kattaa ehkäisevät, hoitavat, korjaavat sekä kuntouttavat palvelut. Asiakas- ja potilasturvallisuus on myös keskeinen osa palvelujen laatua. Asiakas- ja potilasturvallisuus pitää sisällään organisaation periaatteet ja toimintatavat, joilla pyritään varmistamaan hoidon, hoivan ja palvelun turvallisuus. Kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon alalla työskentelevien on sitouduttava turvallisuutta edistävään toimintaan. Asiakas- ja potilasturvallisuuden toteuttamista kuvataan tarkemmin Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Omavalvonnan käsikirjassa.

5.4 ASIAKKAIDEN JA POTILAIDEN OSALLISUUS

Asiakkaiden ja potilaiden sekä heidän omaisten osallistamista palveluiden ja hoidon suunnitteluun ja kehittämiseen voidaan pitää yhtenä tärkeimmistä periaatteista laadukkaaseen hoitoon ja palvelun turvaamiseksi. Potilaalla on potilaslain mukaan oikeus laadukkaaseen hoitoon, jota on toteutettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Vastaavasti sosiaalihuollon asiakkaalla on sosiaalihuollon asiakaslain mukaan oikeus laadukkaisiin palveluihin, jotka on toteutettava asiakkaan toiveet huomioiden. Asiakkaan ja potilaan hoito ja palvelu on toteutettava perustuen hoidon ja palvelun arviointiin ja hoito- tai palvelusuunnitelmiin, jotka tulee laatia yhteisymmärryksessä asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa kanssa. Asiakkaalla ja potilaalla on myös oikeus olla tyytymätön saamaansa palveluun ja hoitoon. Tällöin asiakkaan ja potilaan oikeusturva edellyttää mahdollisuutta saattaa asia joko muutoksenhaun tai muistutus ja kanteluprosessin kautta eteenpäin.

Osallisuusohjelma

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle on perustettu osallisuusvaliokunta, joka vastaa osallisuusohjelman valmistelusta ja arvioinnista. Osallisuusohjelma linjaa keskeisiä osallisuuden edistämisen periaatteita ja käytäntöjä Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella.

Pohjois- Karjalan hyvinvointialueella asiakkaan, potilaan ja heidän läheistensä osallisuutta omavalvontaan pyritään vahvistamaan ja tukemaan eri menetelmin. Käytössä olevia menetelmiä ovat esimerkiksi asiakkaille suunnattu tiedottaminen ja viestintä, asiakasraadit sekä kokemusasiantuntijatoiminta, asiakaskyselyt ja erilaiset palautteenantokanavat. [Osallisuusohjelma 2023-2025](#) (linkki). Ohjelma päivitetään vuoden 2026 aikana.

5.5 OMAVALVONTAA TUKEVAT ASIAKIRJAT JA SUUNNITELMAT

Omavalvonnalla varmistetaan, että hyvinvointialueella tehdään kaikilla tasoilla systemaattista ja suunnitelmallista työtä palvelujen laadun ja turvallisuuden edistämiseksi. Omavalvonta tukee kokonaisuutta, jossa eri ammattiryhmien yhteistyö, selkeät toimintatavat ja jatkuva kehittäminen muodostavat yhtenäisen palvelukokonaisuuden. Omavalvonta mahdollistaa toiminnan jatkuvan parantamisen, riskien säännöllisen arvioinnin sekä havaittuihin poikkeamiin puuttumisen oikea-aikaisesti.

Omavalvonnan käsikirja

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Omavalvonnan käsikirja kuvaa miten palvelujen laatua ja turvallisuutta varmistetaan käytännössä sekä miten havaitut puutteet korjataan ja miten toimintaa kehitetään havaintojen pohjalta. Käsikirjassa kuvataan myös henkilöstölle asetetut osaamisvaatimukset ja osaamisen varmistamisen käytännöt asiakas- ja potilasturvallisuuden osalta. Käsikirjaa hyödynnetään yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien laatimisessa ja sisällys mukailee omavalvontasuunnitelmien rakennetta.

Käsikirja tarkistetaan ja päivitetään kerran vuodessa. Päivityksestä vastaa Siun soten omavalvonnan ja laadunhallinnan ohjausryhmä ja päivitystä koordinoi Siun soten potilasturvallisuusyksikkö. Käsikirjan hyväksyy hyvinvointialuejohtaja ja hyväksytty käsikirja julkaistaan Siun soten verkkosivuilla. Suunnitelmaan kirjattujen kehittämistoimenpiteiden edistymistä seurataan omavalvonnan ja laadunhallinnan ohjausryhmässä ja tämän alla toimivissa kärkiryhmissä sekä osana Siun soten laadun ja omavalvontaohjelman raportointia.

Omavalvonnan käsikirjan sekä yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien tarkoituksena on varmistaa toiminnan tasolla laadukkaat ja turvalliset palvelut. [Omavalvonnan käsikirja, yksikkökohtaiset omavalvontasuunnitelmat, laaturaportti sekä laadun ja omavalvontaohjelman raportit](#) (linkki) sisältävät toimenpiteet ja mittarit, joiden avulla varmistetaan sekä valvotaan oman toiminnan ja palvelujen laatua. Suunnitelmissa ja raporteissa kuvataan myös, miten asiakkaiden, potilaiden sekä heidän omaistensa ja läheistensä kokemuksia seurataan ja miten asiakaspalaute huomioidaan toiminnan kehittämisessä. Lisäksi niissä kuvataan, miten potilaan ja asiakkaan oikeuksiin kuuluviin muistutuksiin ja kanteluihin palvelujen toteutumisesta vastataan ja miten potilas- ja sosiaaliasiavastaavatoiminnan kautta edistetään asiakkaiden oikeuksien toteutumista.

Oma- ja palveluntuottajien omavalvontasuunnitelmat

[Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella omavalvontasuunnitelmat](#) (linkki) ovat palveluntuottajan antama lupaus palvelunsa laadusta ja turvallisuudesta. Omavalvontasuunnitelmat laaditaan toiminnasta vastaavan johdon ja henkilökunnan yhteistyönä, jotta omavalvonnasta tulee osa arkityötä ja myös henkilökunta oppii arvioimaan omaa toimintaansa. Asiakkaiden, potilaiden ja heidän läheistensä mahdollisuus vaikuttaa palvelun laatuun ja turvallisuuteen huomioidaan omavalvontasuunnitelmien laadinnassa hyödyntämällä muun muassa asiakaspalautteita. Omavalvontasuunnitelmat laaditaan sähköisesti, pidetään näkyvillä yksikössä ja julkaistaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen internetsivuilla. Yksityisten palveluntuottajien osalta omavalvontasuunnitelman olemassaolo tarkastetaan sopimusta laadittaessa tai palvelusetelituottajaksi hakeutumisen yhteydessä.

Pelastustoimen omavalvontamalli ja omavalvontasuunnitelma

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto on kehittänyt kansallisesti pelastustoimen palveluiden laadunhallintaa. [Pelastustoimen omavalvontamallin](#) (linkki) on valmistellut Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston kehittämis- ja tutkimustyöryhmän valmisteleva sihteeristö. Suomen pelastusjohtajat ovat päättäneet vuonna 2018, että pelastustoimen omavalvontamallin yhteisiä periaatteita sovelletaan pelastuslaitosten omavalvontaa suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Hyvinvointialueen on seurattava järjestämisvastuullaan olevien pelastustoimen palvelujen saatavuutta, laatua ja vaikuttavuutta. Hyvinvointialueen pelastustoimen vastuuhenkilöt laativat pelastustoimen palveluista omavalvontasuunnitelman. Suunnitelma pohjautuu pelastustoimen lainsäädäntöön, sisäministeriön tarkempiin asetuksiin ja kansallisesti yhteisesti sovittuun pelastustoimen omavalvontamalliin. Ensihoidon ollessa hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutuotannossa, tulee omavalvontasuunnitelmassa ottaa huomioon myös sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntö, kansalliset suositukset ja hyvinvointialueen suunnitelmat. (Pelastustoimen järjestämislaki 16 §, valvontalaki 26 §)

Pelastustoimen omavalvontasuunnitelmassa kuvataan, miten pelastustoimen palvelujen laatua ja turvallisuutta kehitetään ja kerrotaan kuinka palvelujen saatavuutta, yhdenvertaisuutta ja vaikuttavuutta seurataan ja mitataan. Omavalvontasuunnitelma ei mm. lainsäädäntöön pohjautumisesta huolimatta ole vain laillisuusvalvontaa, vaan omavalvonta on osa pelastustoimen omaa laadunvalvontaa.

Lääkehoitosuunnitelmat

Lääkehoito toiminta- ja työyksikössä perustuu lääkehoitosuunnitelmaan. Lääkehoitosuunnitelmat ovat olennainen osa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden omavalvontasuunnitelmia ja kuuluvat myös osaksi varhaiskasvatus- ja opiskeluhoitosuunnitelmia. Lähtökohtana on, että lääkehoitosuunnitelma tulisi olla kaikissa, myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa työyksiköissä, jotka toteuttavat lääkehoitoa. Lääkehoitosuunnitelma on keskeinen osa lääkehoitoon osallistuvien henkilöiden perehdytystä sekä lääkehoidon laadun ja turvallisuuden varmistamista. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella laaditaan yksikkökohtaiset lääkehoitosuunnitelmat, jotka ovat

saatavilla Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sisäisessä verkossa. Lääkehoitosuunnitelmat eivät ole julkisia asiakirjoja.

Tietoturvasuunnitelma

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle on laadittu aluehallituksen hyväksymä tietosuoja- ja tietoturvapoliittikka, jossa kuvataan periaatteet, tavoitteet, organisointitavat ja vastuut, joita Pohjois-Karjalan hyvinvointialue noudattaa tietosuojan ja tietoturvallisuuden toteuttamisessa ja kehittämisessä. Tietosuoja- ja tietoturvapoliittikan pohjalta laaditaan hyvinvointialueen tietosuoja- ja tietoturvasuunnitelma sekä siihen pohjautuvat käytännön tason ohjeet ja toimintaa ohjaavat suunnitelmat (mm. tietosuojan valvontasuunnitelma).

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä (703/2023, 77§) ja sitä täydentävä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen määräys (3/2024) velvoittavat tietoturvallisuuden omavalvonnan kohteita eli mm. sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja laatimaan tietoturvaan ja tietosuojaan sekä tietojärjestelmien käyttöön liittyvän tietoturvasuunnitelman.

Hyvinvointialueelle on laadittu Tietosuoja- ja tietoturvasuunnitelma, jonka tarkoituksena on täyttää asiakastietolain ja THL:n määräyksen mukaiset suunnitelman laatimisen veloitteet sekä koota yhteen näiden edellyttämät omavalvonnan kohteen selvitykset ja kuvaukset. Tietosuoja- ja tietoturvasuunnitelma ei ole julkinen asiakirja.

Pelastustoimelle on laadittu oma tietoturvasuunnitelma, koska pelastustoimella on toimialaa ja turvallisuusviranomaisia koskevia tietoturvavelvoitteita, joita ei ole huomioitu hyvinvointialueen tietosuoja- ja tietoturvasuunnitelmassa. Pelastustoimella on muun muassa käyttövelvoite turvallisuusverkon käyttöön, mikä perustuu lakiin julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta (10/2015, 3§). Turvallisuusverkon käyttövelvoite määrittää runsaasti vaatimuksia pelastustoimen tietoturvakulttuurille ja -toiminnalle, erityisesti hallinnollisen ja fyysisen tietoturvan sekä henkilöstöturvallisuuden osalta.

Laiteturvallisuussuunnitelma

Laki lääkinnällisistä laitteista (719/2021) ohjaa laitteiden ja tarvikkeiden ammattimaista käyttöä, käyttöönottoa, asennusta ja huoltoa. Laki pohjautuu EU-asetuksiin (EU 745/2017 ja EU 746/2017), joiden tavoitteena on edistää ja ohjata lääkinnällisten laitteiden turvallisuutta. [Sosiaali- ja terveysministeriön asiakas- ja potilasturvallisuussstrategia 2022–2025](#) (linkki) ohjaa, että hyvinvointialueiden tulee laatia laiteturvallisuussuunnitelma, jossa määritellään laiteturvallisuuteen liittyvät vastuut ja valtuudet.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle on laadittu laiteturvallisuussuunnitelma, jossa kuvataan lääkinnällisten laitteiden hallintaprosessi laitteen elinkaaren ajan (laitehankinnoista laitteiden poistoon saakka), määritellään laiteturvallisuuden vastuut, kuvataan lääkinnällisten laitteiden jäljitettävyyys sekä laiteosaamisen varmistaminen ja ylläpito. Laiteturvallisuussuunnitelma on saatavilla Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sisäisessä verkossa. Laiteturvallisuussuunnitelma ei ole julkinen asiakirja.

6 Omavalvonnan seuranta ja raportointi

6.1 OMAVALVONNAN SEURANTA

Hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta.

Valvontalain 23 § edellyttää, että hyvinvointialue varmistaa sekä tuottamiensa että hankkimiensa palvelujen saatavuuden, jatkuvuuden, turvallisuuden ja laadun. Omavalvontaohjelmassa kuvataan, miten nämä velvoitteet toteutetaan käytännössä. Hyvinvointialueen on myös seurattava omavalvontaohjelman toteutumista ja raportoitava valvontalain mukaan neljän kuukauden välein seurannan tuloksista, havainnoista ja niiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä julkisesti. Siun sotessa raportointivälinä on ollut kolme kuukautta.

Omavalvontaohjelman seurannassa on erityisesti huomioitava palvelujen saavien asiakkaiden ja potilaiden, heidän läheistensä sekä hyvinvointialueen henkilöstöltä säännöllisesti kerättävästä palaute.

Omavalvonnan seurannan tarkoituksena on varmistaa, että palvelutuotannossa tuotettu ja raportoitu tieto kootaan systemaattisesti sekä varmennetaan menettelyt, joiden kautta tieto on hyödynnettävissä tietojohdamisen toteuttamisessa. Hyvinvointialueen on varmistettava toiminnan arviointitietojen siirtyminen toiminnan kehittämiseen sekä se, että toiminnan jatkuva arviointi ja seuranta kehittävät tosiasiallisesti palveluiden laatua sekä organisaation toimintaa. Seurannassa tulee varmistaa myös, että koottu tietoaaineisto huomioi riittävällä tasolla asiakkaan antaman palautteen ja poikkeamatiedon.

Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan tai muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Lisäksi hyvinvointialueen on hyödynnettävä tietoa järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tietojohdamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen ja päätöksenteon tukena.

6.2 OMAVALVONNAN RAPORTOINTI JA TIEDOLLA JOHTAMINEN

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella valvontalain 26 §:n mukainen omavalvontaohjelman seuranta on aloitettu alkusyksystä 2024. [Laadun ja omavalvonnan raportin](#) (linkki) sisältö on päätetty perustuen lainsäädäntöön, kansallisiin tavoitteisiin sekä omavalvontaohjelmaan. Raportissa on myös huomioitu hyvinvointialueen strategia.

Laadun ja omavalvontaohjelman osavuosikatsauksiin nostettavat mittarit on päätetty yhdessä kaikkien toimialueiden kanssa. Raportti julkaistaan Siun soten verkkosivuilla neljä kertaa vuodessa ja se linkittyy osaksi muuta osavuosiraportointia, joka käsitellään Siun soten johtoryhmässä, tulevaisuuslautakunnassa sekä aluehallituksessa. Raporttia kehitetään jatkuvasti osana omavalvonnan kokonaisuutta.

Laadun ja omavalvonnan osavuosikatsaus sisältää osa-alueina mittarit ja havainnot seuraavista osa-alueista: palvelujen saatavuus, yhdenvertaisuus, jatkuvuus, asiakaskokemus ja osallisuus, laatu ja turvallisuus sekä henkilöstö ja hyvinvointi. Osavuosikatsauksen lisäksi hyvinvointialue raportoi vuosittain laadun ja omavalvonnan toteutumisesta erillisellä vuosiraportilla.

Siun sotessa on käynnistetty vuonna 2026 valvontalain 27 § mukainen yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien raportointi. Yksikkökohtainen omavalvonnan raportointi on keino varmistaa, että yksikön toiminta on laadukasta, turvallista ja lainsäädännön mukaista. Raportoinnin avulla varmistetaan, että sovitut toimintatavat toteutuvat ja että mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Raportit ovat julkisesti nähtävillä [Siun soten verkkosivuilla](#) (linkki).

Omavalvontatieto kerätään yhtenäisistä, luotettavista lähteistä ja sitä analysoidaan ja verrataan sekä omaan kehitykseen että muiden hyvinvointialueiden tietoihin. Tietoa hyödynnetään strategisen ja operatiivisen johtamisen, resurssien kohdentamisen, riskienhallinnan sekä toiminnan ja talouden ohjauksen tukena. Havainnot johdetaan konkreettiseksi toimenpiteiksi, joiden etenemistä seurataan osana säännöllistä katselmointia.

Omavalvonnan seurantatiedot ja muut julkiset valvontatiedot julkaistaan hyvinvointialueen julkisessa portaalisessa ja muissa sovituisissa kanavissa. Omavalvonnasta nousseista havainnoista ja toimenpiteistä viestitään aktiivisesti alueen asukkaille, henkilöstölle, sidosryhmille ja medialle, mikä vahvistaa läpinäkyvyyttä ja luottamusta palvelujärjestelmään.

7 Toiminnan kehittäminen

7.1 HAVAITTUJEN EPÄKOHTIEN KORJAAMINEN

Omavalvonnassa voidaan nähdä kolmenlaista eri tasoa.

Ensimmäisellä tasolla on jokainen työntekijä, jolla on ammattieettinen vastuu sekä lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa, mikäli hän tehtävissään huomaa tai saa tietoonsa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan asiakkaan tai potilaan sosiaali- tai terveydenhuollon toteuttamisessa taikka muun lainvastaisuuden. Epäkohtana voidaan ilmoittaa esimerkiksi tilanne, jossa asiakas /potilas ei tosiasiallisesti saa tarvitsemiaan palveluita resurssipulan vuoksi. Lisäksi jokaisella työntekijällä on myös lakisääteinen velvollisuus ylläpitää ja kehittää ammattitoiminnan edellyttämiä tietoja ja taitoja.

Toisena tasona voidaan nähdä työyksikön taso, jossa erityisesti yksikön vastuuhenkilön vastuulla on huolehtia yksikön omavalvontasuunnitelmien tekemisestä sekä omavalvonnan toteuttamisesta, sekä saadun palautteen pohjalta tehdystä toiminnan kehittämisestä. Yksikön vastuuhenkilön tulee myös omalta osaltaan tuottaa aktiivisesti tietoa epäkohdista tai ilmeisistä epäkohdan uhista. Yksikön vastuuhenkilö laatii neljännesvuosittain

yksikkökohtaisen omavalvonnan raportin, jossa on kuvattu keskeiset epäkohdat ja poikkeamat. Lisäksi epäkohdat, poikkeamat ja niiden korjaavat toimenpiteet käsitellään säännöllisesti yksikköpalavereissa. Tämän lisäksi vastuuhenkilön tulee osaltaan huolehtia siitä, että työntekijöiden ammattitaito ja osaaminen ovat riittävällä tasolla yksikön asiakkaiden/potilaiden edellyttämään palvelujen tarpeeseen nähden. Seuranta tehdään mm. kehityskeskustelujen avulla ja seuraamalla yksikön henkilöstön suunniteltujen täydennyskoulutusten toteutumista.

Kolmantena tasona voidaan nähdä palvelujen järjestäjän taso, jossa lakisääteisenä veloitteena on huolehtia siitä, että sekä itse tuotetut, että ostopalveluna tuotetut palvelut vastaavat sitä tasoa, jota laadukkaalta sosiaali- ja terveystalvotelta edellytetään. Palvelun järjestäjän velvollisuus on myös huolehtia siitä, että palvelut ovat lainsäädännön mukaiset ja niitä tuotetaan asiakaskunnan tarpeita vastaavasti. Palvelun järjestäjän on kuvattava omavalvonnan kokonaisuus omavalvontaohjelmassa, jota tulee päivittää ja ohjelman toteuttamista seurata.

Kaikilla näillä tasoilla tulee toiminnan kehittämisessä ottaa erityisesti huomioon asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen sekä asiakkaiden ja potilaiden kokemus hoidon ja palvelun laadusta ja riittävydestä. Työntekijän tulee kehittää toimintaansa pyrkimällä kaikessa toiminnassa huomioimaan asiakkaan ja potilaan yksilölliset tarpeet sekä toimimaan asiakkaan ja potilaan edun mukaisesti. Työyksikössä tulee kerätä systemaattisesti tietoa palvelun laadusta palvelun käyttäjiltä sekä henkilöstöltä osana omavalvonnan toteuttamista. Tämä eri lähteistä koottu palaute tulee ottaa aidosti huomioon palveluja kehitettäessä.

Palvelun järjestäjän eli hyvinvointialueen tulee ottaa palvelujen strategisessa suunnittelussa ja toiminnan ohjaamisessa huomioon sen omaa toimintaa koskeva palaute, ostamia palveluja koskeva palaute sekä muut havainnot. Palvelun järjestäjän tulee kerätä, koota ja analysoida järjestämisvastuulleen kuuluvaa toimintaa koskevaa tietoa systemaattisesti ja kattavasti. Palveluja ja laatua tulee kehittää jatkuvasti ottaen aidosti ja monipuolisesti huomioon sitä koskeva palaute.

7.2 KEHITTÄMISTAVOITTEET JA OMAVALVONTAOHJELMAN PÄIVITTÄMINEN

Omavalvonnan toteuttaminen edellyttää ennalta määriteltyjä ja yhtenäisesti noudatettavia menettelytapoja valvonnan suunnitteluun, toteuttamiseen, toiminnan arviointiin ja jatkuvaan kehittämiseen. Kehittämistavoitteet läpileikkaavat kaikki hyvinvointialueen tasot: toimialueet, palvelualueet, vastuualueet ja toimintayksiköt. Omavalvonnan kehittäminen on jatkuvaa ja se on olennainen osa hyvinvointialueen laadunhallintaa sekä asiakas- ja potilasturvallisuustyötä.

Koko hyvinvointialueen tasolla vuoden 2026 kehittämisen painopisteenä on yksikkökohtaisten omavalvontasuunnitelmien raportointi, joka on käynnistynyt koko hyvinvointialueen kattavana pilotoitina tammikuussa 2026. Ensimmäinen, koko organisaation kattava julkinen omavalvontasuunnitelmien raportointikierros toteutetaan huhtikuussa 2026. Toisena keskeisenä kehittämiskohteena on valmistautuminen julkisten palveluyksiköiden soteri-rekisteröintiin, joka nykyisen aikataulun mukaan on tehtävä vuoden 2027 loppuun mennessä. Kyseessä on iso uudistus, joka vaatii huolellista valmistautumista palveluyksiköiden rekisteröintikelpoisuuden osalta ja edellyttää myös lisääntyvää hallinnollista työtä.

Terveyspalvelujen osalta Vuonna 2025 terveyspalveluihin laadittiin palvelutuottajan valvonnan malli ja valvonnan vuosisuunnitelma tulevalle kolmelle vuodelle. Terveyspalvelujen palvelutuottajien ohjauksen ja valvonnan mallin kehittämistä ja käyttöönottoa jatketaan suunnitellusti vuonna 2026.

Omavalvonnan juurruttaminen osaksi hyvinvointialueen laatu- sekä asiakas- ja potilasturvallisuustyötä edellyttää jatkuvaa kehittämistä. Omavalvonnan yhteinen kehittämistyö on käynnistetty valvontapalveluiden, sosiaalipalveluiden ja terveyspalveluiden kesken. Omavalvonnan kehittämistyötä tehdään edelleen myös toimialuekohtaisesti. Omavalvontaohjelman raportointi on myös käynnistetty, raportoinnin jatkuva toteuttaminen ja kehittäminen vaatii hyvinvointialueiden rakenteiden ja raportointivastuiden tarkastelua.

Siun soten [hallintosäännön 50 §:n](#) (linkki) mukaan aluehallitus hyväksyy omavalvontaohjelmat (tällä hetkellä yksi ohjelma) sekä antaa vuosittaisessa raportissaan johtopäätökset ja selvityksen omavalvontaohjelman tuloksista. Omavalvontaohjelmaa tarkistetaan ja päivitetään tarpeen mukaan. Päivityksen koordinoinnista vastaa valvontapalvelut-yksikkö yhteistyössä toimialueiden edustajien kanssa.

KEHITTÄMISKOHTEET 2026

- Jatketaan toimialuerajat ylittävää omavalvonnan kehittämisen yhteistyötä painopisteinä mm. Epäkohtien käsittely sekä järjestämisen omavalvonnan kehittäminen
- Laaditaan koko hyvinvointialueen kattava, yhteinen valvontasuunnitelma, joka konkretisoi hyvinvointialueella tehtävää omavalvonnallista työtä
- Nimetään vastuutaho laadun ja omavalvonnan osavuosisikatsauksen liittyvän raportoinnin koordinointiin
- Jatketaan aktiivisesti julkisen palvelutuotannon soteri-rekisteröintiin valmistautumista ja palvelutuotannon rekisteröintikelpoisuuden kehittämistä.

8 Liitteet

Liite 1. Keskeiset käsitteet

Käsite	Määritelmä
Valvoja	<p>Valvontaviranomainen (esim. sosiaali- ja terveysministeriö STM, sisäministeriö, lupa- ja valvontavirasto, säteilyturvallisuuskeskus STUK, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, tietosuojaavaltuutetun toimisto, oikeusasiamies, oikeuskansleri).</p> <p>Hyvinvointialue Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluva valvonta eli hyvinvointialue ohjaa ja valvoo sekä omia, että ostopalvelutuottajiaan ja näiden alihankkijoita sekä muita alueella toimivia sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimien palveluntuottajia. Tällöin valvotaan lakisääteisten velvoitteiden toteutumista ja palveluiden tuottajia sitovien sopimusten noudattamista. Valvonta painottuu palveluntuottajan omavalvonnan toteutumisen varmistamiseen, tukemiseen ja ohjaamiseen.</p>
Valvonta	<p>Ulkoinen valvonta Kohteena on erityisesti hallintoon, talouteen ja tilinpäätökseen liittyvä valvonta.</p> <p>Sisäinen valvonta</p> <ul style="list-style-type: none"> • Perustuu riskienarviointiin, jolla pyritään tunnistamaan, analysoimaan ja hallitsemaan toimintaan sekä toimintaympäristöön liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia jokapäiväisessä toiminnassa kaikilla organisaatiotasolla. Riskienarvioinnin avulla arvioidaan riskien mahdollisia vaikutuksia organisaation tavoitteisiin sekä tehdään analyysiin perustuvia riskienhallintatoimenpiteitä. • Sisäiseen valvontaan sisältyy organisaation sisäiset toimenpiteet, joilla hallitaan arvioituja riskejä, varmistetaan toiminnan laillisuus sekä edistetään tavoitteiden saavuttamista. • Omavalvonta voidaan nähdä osana sisäistä valvontaa. <p>Viranomaisvalvonta Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta on luonteeltaan laillisuusvalvontaa. Viranomaisvalvonnassa valvotaan ennen kaikkea säännösten ja määräysten noudattamista ja yksilöiden oikeuksien toteutumista. Viranomaisvalvonnan tehtävänä on edistää ja varmistaa omavalvontaa sekä puuttua asioihin, kun omavalvonta ei riitä. Valvontaviranomaisen toteuttama valvonnan tarkoituksena on varmistaa hyvinvointialueiden omavalvonnan toteutuminen.</p>
Valvonnan eri muotoja	<p>Ennakollinen valvonta Pyritään ohjauksen menetelmin ennaltaehkäisemään ongelmia ja riskien toteutumista.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ennakollinen valvonta alkaa palveluntuottajan hakiessa toiminnalleen rekisteröitymistä.

	<ul style="list-style-type: none"> • Valvonta jatkuu toiminnan aikana toiminnan aikaisina suunnitelmallisina ohjaus, neuvonta- ja valvontakäynteinä sekä koulutuksina ja valvontakäynneistä erillisenä ohjauksena ja neuvontana. • Valvontakäynneillä on aina mukana palveluntuottajan nimeämä yksikön vastuuhenkilö. • Valvontakäynneistä tehdään tarkastuskertomus, joka toimitetaan sekä palveluntuottajalle, että lupa- ja valvontavirastoon. • Kertomuksissa ohjataan epäkohtien korjaamiseen, mikäli näitä on käyntien aikana ilmennyt. • Jos käynneillä havaitaan asiakas- tai potilasturvallisuuden vakava vaarantuminen, informoidaan havainnoista välittömästi toiminnasta vastaavia tahoja sekä lupa- ja valvontavirastoa ja toimitaan kulloisen tarpeen mukaisesti. • Valvonnan pyrkimys on toiminnan lainmukaisuuden, turvallisuuden ja laadukkuuden lisäksi aina edistää ja tukea palveluntuottajien omavalvontaa sekä niihin liittyviä mekanismeja. <p>Toiminnanaikainen valvonta</p> <p>Valvontaa toteutetaan toiminnanaikaisena suunnitelmallisesti ja mahdollisten epäkohtien esiinnyttyä eli reaktiivisesti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valvontaa voidaan kohdistaa palveluntuottajiin perustellun syyn kuten kirjallisen tai suullisen epäkohtailmoituksen vuoksi. • Valvontaa voidaan kohdistaa suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti valvontasuunnitelman mukaisesti eri yksiköihin. • Jälkivalvontaa voidaan tehdä joko ilmoittamalla, ennalta ilmoittamatta, selvityspyynnöillä tai asiakirjavalvontana. • Asiakirjavalvonta voi kohdistua mm. yksikön toimintasuunnitelmiin, omavalvontasuunnitelmiin, lääkehoitosuunnitelmiin, henkilöstöluetteloon, työvuorolistoihin sekä lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden lääkeluupiin.
Riskienhallinta	<p>Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joilla pyritään ennalta varautumaan riskeihin ja turvaamaan palvelujen tuottaminen laadukkaasti, häiriöttömästi ja keskeytyksettä. Se on osa sekä sisäistä valvontaa että päivittäisjohtamista.</p> <p>Asiakas- ja potilasturvallisuudessa riskienhallinnalla tarkoitetaan toimintaan sisältyvien, turvallisuuteen vaikuttavien riskien tunnistamista, niihin liittyvän riskin suuruuden ja merkittävyyden arviointia, riskienhallinnan toimenpiteiden valintaa sekä riskienhallinnan tilan seuranta, arviointia ja raportointia.</p>
Omavalvonta	<p>Omavalvonta on toiminnan keskeisten prosessien ja hoito- ja palveluketjujen tunnistamista, määrittelyä, kuvaamista ja jatkuvaa kehittämistä sekä toteutumisen seuranta.</p> <p>Omavalvonnalla varmistetaan lakisäätöiden ja laadukkaiden palveluiden toteutuminen osana järjestämis- ja tuottamistehtävää. Omavalvonnan tarkoituksena on varmistaa, että asiakkaille turvataan laadukkaat, oikea- aikaiset ja toimivat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut.</p>
Omavalvonta-ohjelma	<p>Valvontalain 26 §:ssä hyvinvointialueelle ja niille yksityisille palveluntuottajille, joilla on enemmän kuin yksi palveluyksikkö sekä pelastustoimen järjestämislain 16 §:ssä määritetty velvoite.</p> <p>Omavalvontaohjelmassa kuvataan, miten omavalvonta on järjestetty. Ohjelma sisältää kuvauksen valvonnan kokonaisuudesta, jolla varmistetaan omavalvonnan toteutuminen omassa palvelutuotannossa sekä ostopalveluissa.</p>

Omavalvonta-suunnitelma	Palvelutuotannon arjen työväline, jonka tarkoituksena on varmistaa toiminnan tasolla laadukkaat ja turvalliset palvelut. Toimintayksikkökohtainen omavalvontasuunnitelma on lakisääteinen (Valvontalaki 27§) ja julkinen asiakirja, joka kuvaa keskeiset toimenpiteet ja mittarit, joiden avulla yksikkö varmistaa ja valvoo oman toiminnan sekä palvelujen laatua.
Palveluseteli	Palvelusetelillä tarkoitetaan lain sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustelistä (569/2009) mukaan järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalvelun saajalle myöntämää sitoumusta korvata palvelujen tuottajan antaman palvelun kustannukset hyvinvointialueen ennalta määräämään arvoon asti.

Liite 3. Viitattut lait, asetukset ja määräykset

[Laki hyvinvointialueesta \(611/2021\)](#) (linkki)

[Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta \(10/2015\)](#) (linkki)

[Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista 1397/2016](#) (linkki)

[Laki lääkinnällisistä laitteista \(719/2021\)](#) (linkki)

[Laki pelastustoimen järjestämisestä \(613/2021\)](#) (linkki)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä \(703/2023\)](#) (linkki)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä \(612/2021\)](#) (linkki)

[Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta \(741/2023\)](#) (linkki)[Pelastuslaki \(379/2011\)](#) (linkki)

[Sosiaalihuoltolaki \(1301/2014\)](#) (linkki)

[Terveystieteiden laki \(1326/2010\)](#) (linkki)

[Valmiuslaki \(1552/2011\)](#) (linkki)

[Yhdenvertaisuuslaki \(1325/2014\)](#) (linkki)

[Lääkinnällisistä laitteista annettu asetus \(EU 745/2017\)](#) (linkki)

[Lääkinnällisistä laitteista annettu asetus \(EU 746/2017\)](#) (linkki)

[Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta \(585/2017\)](#) (linkki)

[Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen muuttamisesta 1218/2022](#) (linkki)

[Yleinen tietosuoja-asetus \(EU 2016/679\)](#) (linkki)

[Määräys tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja vaatimuksista 3/2024](#) (linkki)

Liite 4. Muut lähteet

Aluehallitus 2022. Aluehallitus 29.09.2022.

Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022-2026. Saatavissa [Sosiaali- ja terveysministeriön asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia 2022–2025](#) (linkki)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosääntö 2024. Saatavissa [Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosääntö](#) linkki)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023–2038. Saatavissa [Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia vuosille 2024–2038](#) (linkki)

Pohjois- Karjalan hyvinvointialueen organisaatio. Saatavissa [Organisaatio 2026 nimillä](#) (linkki)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Ensihoidon palvelutaso. Ohje ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksen laatimiseksi sairaanhoitopiireille. STM julkaisu 2011:11. Saatavissa [Ensihoidon palvelutaso\(valtioneuvosto.fi\)](#) (linkki)

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalipalvelujen saatavuus. Saatavissa [Sosiaalipalvelujen saatavuus - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](#) (linkki)

Sosiaali- ja terveysministeriö. Hoitoon pääsy. Saatavissa [Hoitoon pääsy \(hoitotakuu\) - Sosiaali- ja terveysministeriö](#)

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos 2024. Määräys tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja vaatimuksista. Saatavissa [THL:n määräys 3/2024 Tietoturvasuunnitelmaan sisällytettävistä selvityksistä ja vaatimuksista](#)